

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล
ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3
A Study of Guidelines for Developing Budget Management According to the
Principles of Good Governance of School Administrators Under the Kalasin
Primary Educational Service Area Office 3

นัทธมน สุขศรี^{1*}, ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิสิน² และปาริชา มารี เคน³

Nattamon Sukri^{1*}, Saksit Rittitun² and Parisha Marie Cain³

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

^{2,3}อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

¹*Master Student of Education Kalasin University

^{2,3}Lecturer from the Faculty of Education and Educational Innovation Kalasin University

*Corresponding Author Email: nattamon.pimmary@gmail.com

Received: 23 February 2026 Revised: 8 March 2026 Accepted: 17 March 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา 2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 163 คน ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณ โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 163 คน จำนวน 163 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง และกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน รวม 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$, S.D. = 0.51) และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.38) 2) ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวม (PNI_{modified} = 0.56) และ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำและเสนอของงบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้านการบริหารการเงิน ด้านการบริหารการบัญชี และด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ โดยการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การบริหารงานงบประมาณ, การบริหารสถานศึกษา, หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This research consists purposes were 1. to study the current conditions and desirable conditions of budget management according to the principles of good governance of school administrators and 2. to examine the priority needs for budget management based on the principles of good governance of school administrators; and 3. to investigate guidelines for developing budget management according to the principles of good governance of school administrators. This study employed a mixed-methods research design, integrating both qualitative and quantitative approaches. The research instruments consisted of a questionnaire and a semi-structured interview. The sample group comprised 163 school administrators and 163 heads of budget administration departments (one from each school), totaling 163 schools under the Kalasin Primary Educational Service Area Office 3. The samples were selected using purposive sampling. The target group included 2 educational administrators and 3 school administrators, totaling 5 participants, selected through purposive sampling. The quantitative data collected from the questionnaires were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, standard deviation and the Priority Needs Index (PNI). The qualitative data obtained from the semi-structured interviews were analyzed using content analysis. 1) The research findings revealed that 1) The current conditions of budget management according to the principles of good governance of school administrators were overall at a moderate level ($\bar{x} = 3.00$, S.D. = 0.51), while the desirable conditions were overall at the highest level ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.38). 2) The overall priority needs index for budget management according to the principles of good governance was at 0.56 ($PNI_{\text{modified}} = 0.56$) and 3) The guidelines for developing budget management according to the principles of good governance of school administrators under the Kalasin Primary Educational Service Area Office 3 consisted of seven aspects: budget preparation and proposal, budget allocation, monitoring, evaluation and reporting, resource mobilization and educational investment, financial management, accounting management and procurement and asset management. Effective budget management based on the principles of good governance must be implemented systematically.

Keywords: Budget Management, School Administrators, Good Governance

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่มุ่งพัฒนาประเทศอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2560) ระบบการศึกษาจึงต้องปรับตัว โดยเฉพาะการบริหารสถานศึกษาให้ครอบคลุมมิติการจัดการต่าง ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศ โครงสร้างการบริหารตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคลและมีการกระจายอำนาจการบริหารทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และทั่วไป เพื่อเพิ่มคล่องตัวและประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ภาครัฐได้นำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานมาใช้ เพื่อให้การใช้จ่ายเกิดความคุ้มค่า โปร่งใส และเน้นผลสัมฤทธิ์ โดยสถานศึกษาต้องวางแผน จัดสรร ใช้จ่าย และติดตามงบประมาณอย่างเป็นระบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567; กรมบัญชีกลาง, 2562) การขับเคลื่อนการศึกษาในยุค Thailand 4.0 จำเป็นต้องยึดหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ นิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า เพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมความเชื่อมั่นของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่เน้นกลไกความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานงบประมาณสถานศึกษา ไม่เพียงช่วยให้การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามเป้าหมาย แต่ยังสร้างความโปร่งใส เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม ตรวจสอบ และพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2565) หลักธรรมาภิบาลยังช่วยสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ วัฒนธรรมความโปร่งใส และความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม บริบทของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งมีโรงเรียนจำนวนมากและทรัพยากรจำกัด ทำให้งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แม้ผลประเมิน ITA พบความโปร่งใส แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความรู้บุคลากร ระบบงาน และการรายงานข้อมูล ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้จ่าย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3, 2567)

ดังนั้น ผู้บริหารต้องใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบในการบริหารเพื่อลดความเสี่ยง เพิ่มความน่าเชื่อถือ และเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงาน (ปวีณา จานงกิจ, 2566) ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษารูปแบบและแนวทางพัฒนาการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงการบริหารและสนับสนุนการกำหนดนโยบายในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

บุญชม ศรีสะอาด (2560) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมที่ผู้บริหารขององค์การทางการศึกษาใช้ภาวะผู้นำในการระดมทรัพยากร และเทคนิคในการประยุกต์ศาสตร์และศิลป์ทางการบริหารมาใช้ในการกิจการทางการศึกษาการพัฒนาองค์การทางการศึกษาและสมาชิกของสังคม ให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามเป้าหมายและนโยบายของประเทศ

Good, C. V. (1973) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม และการจัดการเกี่ยวกับงานหรือกิจการโรงเรียนทั้งการบริหารธุรกิจโรงเรียนโดยมุ่งให้บรรลุผลตามจุดหมายของการศึกษาที่ได้ตั้งไว้ ภาระหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับครู นักเรียน บุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน โปรแกรมการเรียนการสอน กิจกรรม หลักสูตร วิธีการสอน วัสดุอุปกรณ์และการแนะแนว

2. การบริหารงานงบประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยยึดหลักการบริหารที่เน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ควบคู่กับการแสวงหาประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งการจัดหารายได้จากการให้บริการ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการด้านการศึกษา อันส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

ธนกร ศรีสมบัติ และคณะ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานงบประมาณ หมายถึง การดำเนินงานต่าง ๆ ดังนี้

1) การจัดทำและเสนอของงบประมาณ ประกอบด้วย การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศและดัชนีชี้วัดความสำเร็จ การวิเคราะห์แผนกลยุทธ์ จัดทำแผนงบประมาณ ให้เชื่อมโยงกับดัชนีชี้วัดความสำเร็จ การวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญ และการจัดทำคำขอจัดตั้งงบประมาณ

2) การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย การขออนุมัติแผนการใช้ การจัดสรรงบประมาณ การบริหารการเงิน ได้แก่ การเบิก การรับ การเก็บ การจ่าย และการนำส่งเงินการบริหารการบัญชี ได้แก่ การทำบัญชี การทำทะเบียนการเงิน การรายงาน การติดตาม ตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน และการรายงานผลการใช้งบประมาณ

3) การบริหารพัสดุ ครุภัณฑ์ ประกอบด้วย การกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์การจัดซื้อ จัดจ้าง การเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการ การสั่งซื้อ สั่งจ่าย การตรวจรับ การเบิกจ่ายวัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์การศึกษา การจัดทำทะเบียนคุมพัสดุ ครุภัณฑ์ และการรักษาความปลอดภัย เกี่ยวกับทรัพย์สินของทางราชการ

4) การระดมทรัพยากรและการจัดการสินทรัพย์ ประกอบด้วย การระดมทรัพยากรจากองค์กรและสถาบันต่าง ๆ การดำเนินการด้านกองทุน เช่น กองทุนการศึกษา กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษากองทุนสวัสดิการ การจัดหาผลประโยชน์จากสินทรัพย์

5) การตรวจสอบติดตามและประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ ประกอบด้วย การกำหนดแผนการตรวจสอบค่าใช้จ่าย การตรวจสอบวิเคราะห์ประเมินความเพียงพอและประสิทธิภาพของการควบคุมภายใน การตรวจสอบระบบการดูแลรักษา และความปลอดภัยของทรัพย์สิน การวิเคราะห์และประเมินคุณภาพการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความประหยัดและคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรของหน่วยงาน

3. ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2562) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักธรรมาภิบาล หมายถึง กรอบแนวคิดหรือกรอบการบริหารที่มุ่งเน้นการสร้าง ความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและความเป็นธรรม เป็นการบริหารจัดการไม่เพียงแต่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ยังต้องคำนึงถึงความยุติธรรม ความเท่าเทียม และความโปร่งใสในการดำเนินงานด้วย ผู้บริหารสามารถบริหารทรัพยากรและอำนาจอย่างมีเหตุผลและเป็นธรรม โดยคงความสมดุลระหว่างการใช้จ่ายทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและการรักษาความเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (2563) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักธรรมาภิบาล หมายถึง การดำเนินงานตรวจเงินแผ่นดินต้องดำเนินไปภายใต้หลักสุจริต โปร่งใส และเที่ยงธรรม โดยต้องสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งการทำงานดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงความคุ้มค่า ผลสัมฤทธิ์ และการป้องกันความเสียหายทางการเงินของรัฐอย่างเป็นรูปธรรม เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบให้กับหน่วยงานรัฐ เพราะการตรวจสอบที่มีมาตรฐานและเป็นธรรม จะช่วยให้การบริหารงบประมาณของรัฐ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล นอกจากนี้ยังช่วยลดความเสี่ยงจากการใช้งบประมาณไม่เหมาะสมหรือการทุจริตทางการเงิน และทำให้หน่วยงานรัฐสามารถรายงานผลการดำเนินงานอย่างชัดเจนต่อประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้การบริหารงบประมาณของรัฐสอดคล้องกับมาตรฐานธรรมาภิบาล ส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

1) ประชากร จำนวน 326 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 163 คน ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณ โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 163 คน จำนวน 163 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 163 คน ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณ โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 163 คน จำนวน 163 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3 ซึ่งตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด จึงไม่ได้มีการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากใช้วิธีการศึกษาจากประชากรทั้งหมด (Census Study)

1.2 ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 5 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีความเชี่ยวชาญบริหารจัดการสถานศึกษาการทำงานที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง วิทยฐานะ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของ Likert's Scale โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความถูกต้อง จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3 ท่าน (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผล 1 คน และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา 1 คน ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 40 คน เพื่อตรวจสอบ แก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสอบถามมีสมบูรณ์และถูกต้องมากยิ่งขึ้น พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.50 - 1.00 ผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.28 - 0.66 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

2.2 ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอแนะให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3 ท่าน (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผล 1 คน และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา 1 คน ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลอง (Try Out) สัมภาษณ์กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ขอนหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ไปยังผู้ที่สัมภาษณ์ 2) ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา ในการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์จะบันทึก และสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ มีรายละเอียดการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อสกุล ตำแหน่ง โรงเรียนหมายเลข สถานที่ตั้งของโรงเรียน วันเดือนปี และเวลาที่สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 และแบบบันทึกการสัมภาษณ์โดยการสัมภาษณ์จะบันทึกและสรุปประเด็นการสัมภาษณ์

เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงเชี่ยวชาญ 3) ผู้วิจัยนัด วัน เวลาที่จะสัมภาษณ์ และเดินทางไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักตรงตามวันเวลาที่นัดหมายไว้ด้วยตนเอง โดยมีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ และก่อนการสัมภาษณ์มีการชี้แจงวิธีการขั้นตอนการวิจัยว่า ผู้วิจัยตระหนักถึงจริยธรรมการวิจัยทุกขั้นตอนจะเป็นความลับและมีความระมัดระวังในการเก็บข้อมูล และผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมที่เป็นการสรุปผลการวิจัย เพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น พร้อมทั้งให้เอกสารคำชี้แจงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้ทราบรายละเอียด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับงานวิจัย 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ร้อยละ (Percentage) ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) และการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

การบริหารงานงบประมาณ ตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล	3.40	0.51	ปานกลาง	4.69	0.38	มากที่สุด
2. ด้านการจัดสรรงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล	3.27	0.45	ปานกลาง	4.71	0.34	มากที่สุด
3. ด้านการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และรายงานการใช้จ่ายเงินและผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล	3.23	0.54	ปานกลาง	4.69	0.35	มากที่สุด

4. ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	3.36	0.57	ปานกลาง	4.66	0.27	มากที่สุด
5. ด้านการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล	3.34	0.54	ปานกลาง	4.73	0.28	มากที่สุด
6. ด้านการบริหารการบัญชีตามหลักธรรมาภิบาล	2.91	0.41	ปานกลาง	4.66	0.31	มากที่สุด
7. ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาล	2.77	0.34	ปานกลาง	4.63	0.30	มากที่สุด
โดยรวม	3.00	0.51	ปานกลาง	4.68	0.38	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีค่ามากที่สุดคือด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ($\bar{x} = 3.40$, S.D. = 0.51) ด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาล ($\bar{x} = 2.77$, S.D. = 0.34) และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.28) และด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาล ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.38)

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

การบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	PNI _{modified}	ลำดับ
1. ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล	0.38	7
2. ด้านการจัดสรรงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล	0.44	4
3. ด้านการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และรายงานการใช้จ่ายเงินและผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล	0.45	3
4. ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	0.39	6
5. ด้านการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล	0.42	5

6. ด้านการบริหารการบัญชีตามหลักธรรมาภิบาล	0.60	2
7. ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาล	0.67	1
โดยรวม	0.56	

จากตารางที่ 2 พบว่า ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวม ($PNI_{modified} = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ พสดุและสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาล ($PNI_{modified} = 0.67$) และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ($PNI_{modified} = 0.38$)

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา มี 7 ด้านหลัก ดังนี้

3.1 ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ ผู้บริหารควรจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม เพื่อให้แผนครอบคลุมภารกิจและโปร่งใสตรวจสอบได้ การจัดทำงบประมาณต้องอิงข้อมูลจริง เชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษา และผ่านความเห็นชอบคณะกรรมการ เพื่อให้สอดคล้องเป้าหมายและเกิดความถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล

3.2 ด้านการจัดสรรงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณทั้ง 4 ด้าน โดยเน้นงานวิชาการ คำนึงถึงความคุ้มค่า ความจำเป็น และบริบทของสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการพิจารณา และควบคุมการใช้จ่ายให้ตรงวัตถุประสงค์ เพื่อลดความเสี่ยงและสร้างความมั่นคงทางการเงิน

3.3 ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล คือ ผู้บริหารควรมีคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการใช้อย่างโปร่งใส ตรวจสอบย้อนหลังได้ ควรนำผลประเมินทั้งด้านการเงินและผลการดำเนินงานไปปรับปรุงแผนงบประมาณ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในปีถัดไป

3.4 ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ผู้บริหารควรบริหารภายในให้เพียงพอ และระดมทรัพยากรภายนอกอย่างโปร่งใส มีส่วนร่วมจากชุมชน การลงทุนต้องคุ้มค่า อยู่ในกรอบกฎหมายและผ่านการพิจารณา ร่วม เพื่อให้มีความยั่งยืนและตรวจสอบได้

3.5 ด้านการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล คือ ผู้บริหารควรพัฒนาบุคลากรด้านการเงิน ยึดหลักถูกต้อง โปร่งใส และปฏิบัติตามระเบียบควบคุมภายในอย่างเคร่งครัดต้องรู้สถานะการเงิน วางแผนการใช้จ่ายเงิน และกำกับดูแลการเบิกจ่ายอย่างใกล้ชิด เพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มประสิทธิภาพ

3.6 ด้านการบริหารการบัญชีตามหลักธรรมาภิบาลผู้บริหารควรส่งเสริมการอบรมบุคลากร จัดทำบัญชีให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และตรวจสอบได้อย่างสม่ำเสมอควรมีระบบตรวจสอบภายในและการบันทึกบัญชีอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ข้อมูลน่าเชื่อถือและใช้ตัดสินใจได้

3.7 ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาลผู้บริหารควรจัดทำทะเบียนควบคุมพัสดุ ตรวจสอบสภาพ และดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบอย่างโปร่งใสควรเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานมีส่วนเสนอข้อมูล และบริหารทรัพย์สินอย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีค่ามากที่สุดคือด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ($\bar{x} = 3.40$, S.D. = 0.51) ด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาล ($\bar{x} = 2.77$, S.D. = 0.34) และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.28) และ ด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาล ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.38)

2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวม ($PNI_{modified} = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่ามากที่สุดคือ พักและสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาล ($PNI_{modified} = 0.67$) และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ($PNI_{modified} = 0.38$)

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผลและรายงานผล ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้านการบริหารการเงิน ด้านการบริหารการบัญชี และด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การจัดทำและเสนอของบประมาณโดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เพื่อให้แผนงบประมาณมีความโปร่งใส สอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน การจัดสรรงบประมาณต้องคำนึงถึงความคุ้มค่า ความจำเป็น และบริบทของสถานศึกษา พร้อมควบคุมการใช้จ่ายอย่างรัดกุม ควบคู่กับการมีระบบตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลที่สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาควรดำเนินการอย่างโปร่งใส มีส่วนร่วม และอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและความยั่งยืน ขณะเดียวกันการบริหาร

การเงินและการบัญชีต้องยึดหลักความถูกต้อง โปร่งใส มีระบบควบคุมภายในที่เข้มแข็ง และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ต้องมีการควบคุม ตรวจสอบ และจัดการตามระเบียบราชการ เพื่อให้ทรัพยากรของสถานศึกษาเกิดประโยชน์สูงสุดและสนับสนุนคุณภาพการศึกษาอย่างมั่นคง

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

สภาพปัจจุบันของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับเป้าหมายที่ควรจะเป็น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญของบุคลากร และความซับซ้อนของกระบวนการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับแสงเทียน จิตโรตติ (2560) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาส ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า การบริหารงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก และให้ความสำคัญกับหลักการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และนิติธรรม อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน การมอบหมายงานไม่ตรงความถนัด และการสร้างความเข้าใจแก่บุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ที่สะท้อนข้อจำกัดด้านการปฏิบัติงานและศักยภาพบุคลากร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับดร.ณัฏฐา เย็นวัฒนา (2562) ที่ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีข้อเสนอให้พัฒนาระบบสารสนเทศ การควบคุมทรัพยากร การจัดทำบัญชี และการรายงานทางการเงินให้ชัดเจนและตรวจสอบได้ ซึ่งสะท้อนความสำคัญของระบบและกระบวนการบริหารที่เป็นมาตรฐาน

ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.56 สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานงบประมาณยังมีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาลที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการบริหารพัสดุมีขั้นตอนตามระเบียบราชการที่ซับซ้อน ต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้าน และมีความเสี่ยงต่อข้อผิดพลาดสูง จึงทำให้ผู้บริหารและบุคลากรต้องการการพัฒนาในด้านนี้มากเป็นพิเศษ ขณะที่ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณมีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด เนื่องจากเป็นภารกิจที่สถานศึกษาดำเนินการเป็นประจำและมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนอยู่แล้ว สอดคล้องกับกาญจนารัตน์ ศรีณรงค์ (2563) ที่ศึกษาเรื่องการบริหารงานงบประมาณของกลุ่มโรงเรียนสะเดา-ไทรงาม พบว่า การบริหารงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ด้านพัสดุและสินทรัพย์ยังเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของการดำเนินงานด้านนี้ในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ชูติมา พงทอง (2563) ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลจำเป็นต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบ และการตรวจสอบติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีการดำเนินงานครอบคลุมทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้านการบริหารการเงิน ด้านการบริหารการบัญชี และด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบซึ่งสอดคล้องกับสิริพร โยศรีธา (2563) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา อำเภอลานสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า การพัฒนาความร่วมมือในการจัดทำงบประมาณ การควบคุมกำกับติดตาม และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการเงินและพัสดุ รวมทั้งสอดคล้องกับชลพงษ์ ทองอุดม (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เสนอแนวทางพัฒนาอย่างเป็นระบบในทั้ง 7 ด้าน ตั้งแต่การวิเคราะห์กลยุทธ์ การจัดสรรงบประมาณ การติดตามประเมินผล ไปจนถึงการบริหารการเงิน บัญชี และพัสดุ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงบประมาณสถานศึกษา

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

1. สภาพการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงบประมาณในสถานศึกษามีโครงสร้างและแนวปฏิบัติรองรับอยู่แล้ว แต่ยังขาดความเข้มแข็งในเชิงระบบ โดยเฉพาะด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ซึ่งเป็นมิติที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของกระบวนการและความจำเป็นในการพัฒนากลไกควบคุมภายในอย่างจริงจัง
2. ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ในระดับสูง สะท้อนถึงความตระหนักและความคาดหวังของผู้บริหาร และบุคลากรต่อการบริหารงบประมาณที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ซึ่งบ่งชี้ว่าการพัฒนาในอนาคตควรมุ่งเน้นการยกระดับการปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ต้องการมากกว่าการสร้างความรู้ความตระหนักเพียงอย่างเดียว
3. ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด แสดงให้เห็นว่าเป็นจุดวิกฤตของการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมทรัพย์สิน และความเสี่ยงต่อความไม่โปร่งใส จึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้เฉพาะด้าน ระบบตรวจสอบ และเครื่องมือบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
4. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลต้องดำเนินการในลักษณะบูรณาการทั้งระบบ ตั้งแต่การวางแผน การจัดสรร การติดตามประเมินผล ไปจนถึงการรายงานผล เนื่องจากแต่ละกระบวนการมีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโดยรวมของการบริหารงบประมาณ
5. หลักธรรมาภิบาลมิได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงคุณธรรมเท่านั้น แต่ทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงระบบที่ช่วยลดความเสี่ยงทางการเงิน เสริมสร้างความโปร่งใส และเพิ่มความเชื่อมั่นต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนานโยบายและการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น ภาวะผู้นำ สมรรถนะด้านการเงินของบุคลากร ระบบสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้เข้าใจกลไกเชิงสาเหตุอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.2 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังพื้นที่หรือสังกัดอื่น รวมทั้งเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ เพื่อให้ได้องค์ความรู้เชิงเปรียบเทียบ และสามารถนำไปพัฒนาเป็นแนวทางเชิงนโยบายในระดับกว้างได้

1.3 ควรพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลแล้วนำไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษา พร้อมประเมินผลลัพธ์เชิงประจักษ์ เพื่อให้ได้แนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปใช้ได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลกับผลลัพธ์ทางการศึกษา เช่น คุณภาพผู้เรียน ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน หรือความเชื่อมั่นของชุมชน เพื่อให้เห็นผลกระทบเชิงประจักษ์อย่างชัดเจน

2.2 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลหรือระบบสารสนเทศทางการเงินในการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา เพื่อค้นหาแนวทางที่ช่วยเพิ่มความโปร่งใส ความถูกต้อง และความรวดเร็วในการดำเนินงาน

2.3 ควรดำเนินการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาที่มีระดับการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสูงกับต่ำ เพื่อค้นหาปัจจัยความสำเร็จ (Best Practices) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง. (2562). *คู่มือการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อสาธิตราชบัณฑิตยสถาน กรมบัญชีกลาง
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *คู่มือการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนาภรณ์ ศรีณรงค์. (2563). การบริหารงานงบประมาณของกลุ่มโรงเรียนสละเตาไทรงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. *วารสารวิชาการนอร์ทเทิร์น*, 7(4), 1-15.
- ชลพงษ์ ทองอุดม. (2564). แนวทางการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*, 9(2), 55-82.
- ชุติมา พวงทอง. (2563). แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 13(5), 68-81.
- ดรณภพ เย็นวัฒนา. (2562). *สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 23*. (วิทยานิพนธ์). สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร: สกลนคร.

- ถวิลวดี บุรีกุล. (2565). *ธรรมาภิบาล: หลักการและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนกร ศรีสมบัติ, ชัชชัย วงษ์กิตติเดช และพรพรรณ แก้วสุข. (2563). การบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาเอกชน. *วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษา*, 10(2), 1-15.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปวีณา จานงกิจ. (2566). การบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. *วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม*, 10(2), 349-362.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2562). *การบริหารการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2563). *หลักธรรมาภิบาลในการบริหารภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพาสินธุ์ เขต 3. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2566-2570 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพาสินธุ์ เขต 3*. กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *แนวปฏิบัติงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษานิติบุคคลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2564). *แนวทางการสร้างระบบธรรมาภิบาลในภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: วิจัยการพิมพ์ ก.พ.ร.
- สิริพร โยศรีธา. (2563). แนวทางการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาอำเภอแลนสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(3), 91-102.
- แสงเทียน จิตโรตติ. (2560). *แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาส ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: พระนครศรีอยุธยา.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill.